

LA MEMÒRIA DEL REGNE

600 ANYS DE LA GENERALITAT VALENCIANA

[COBERTA I CONTRACOBERTA]

Braç reial de les ciutats i viles valencianes,
pintat per Vicent Mestre, i Al·legoria de
la Justícia, pintada per Francisco Pozzo,
ambdues en la Sala Nova del Palau de la
Generalitat.

LA MEMÒRIA DEL REGNE

600 ANYS DE LA
GENERALITAT VALENCIANA

Braç reial, representant les ciutats i viles reials del Regne de València.
Pintat per Vicent Mestre, 1582. Foto: Mateo Gamón.

[portada] A. Gaudin et frère. "Vue prise sur la Cathédrale de Valence". Aquesta vista estereoscòpica està anunciada en "La Lumière" l'1 de maig de 1858. Col·lecció Javier Sánchez Portas.

La Generalitat Valenciana vol commemorar, sota el títol de “La memòria del Regne. 600 anys de la Generalitat Valenciana”, el sisé centenari de la creació de la Diputació del General de Regne de València com a institució permanent.

La Diputació del General del Regne de València, nascuda amb una finalitat fiscal i financera, acabaria ostentant la més alta representació política del Regne. La seua creació, en 1418, cal emmarcar-la en la consolidació de l'organització política i institucional del regne del segle XV, la qual va perdurar fins a 1707. La present publicació pretén donar una visió general de la història de la institució i complementar les exposicions del Palau de la Generalitat.

Consta de quatre apartats:

- La memòria del Regne
- L'origen de l'escut de la Generalitat
- El Palau Vell de la Generalitat. Una visita guiada en 12 passos
- Les Seques Valencianes. La col·lecció de Vidal Valle Ortí

Antonio García. "Audiencia". Pertany a l'àlbum "Vistas de Valencia" per A. García, fotògraf de S.M. Plaça de Sant Francesc, 10. L'edició d'aquest àlbum amb 12 fotografies fou anunciada en *Las Provincias* el 21 de juliol de 1889. Col·lecció Javier Sánchez Portas

LA MEMÒRIA DEL REGNE

600 ANYS DE LA GENERALITAT VALENCIANA

L'exposició "La memòria del Regne. 600 anys de la Generalitat Valenciana" pretén commemorar el sisé centenari de la creació de la Generalitat Valenciana, la qual, nascuda amb una finalitat fiscal i financera, acabaria tenint la més alta representació política del Regne. La creació d'aquesta, el 1418, cal emmarcar-la en la consolidació de l'organització política i institucional del Regne del segle XV, que va perdurar fins al 1707.

El títol de "La memòria del Regne" fa referència al contingut de l'exposició, que la conformen bàsicament documents de l'arxiu de la Generalitat mateixa, una institució del Regne i no del rei. El rei manà, el 1758, que l'arxiu de la Generalitat s'incorporara a l'Arxiu del Regne de València, però la transferència definitiva es va fer el 1845.

1. CREACIÓ I ORGANITZACIÓ

La Generalitat Valenciana, com les seues homòlogues catalana i aragonesa, havia estat instituïda molt abans, durant la segona meitat del segle XIV, en el context de la llarga guerra amb Castella, quan es feu necessari un esforç econòmic per a fer front a l'enorme volum de la despesa bèl·lica. Concretament, la Generalitat Valenciana té l'origen en les Corts de Montsó de 1362-1363, que va convocar el rei Pere el Cerimoniós, que demanà un donatiu de 250.000 lliures per a fer front a les necessitats financeres de la Corona. El problema eren les despeses extraordinàries que va provocar la guerra, ja que les tropes castellanques havien envaït la Corona d'Aragó. El donatiu s'aprovà de manera global, però el repartiment es feu per compartiment de cada un dels regnes.

Per tal de reunir la suma assignada al Regne de València, les Corts Valencianes elegiren i nomenaren uns diputats encarregats de la seua recaptació. Els diputats,

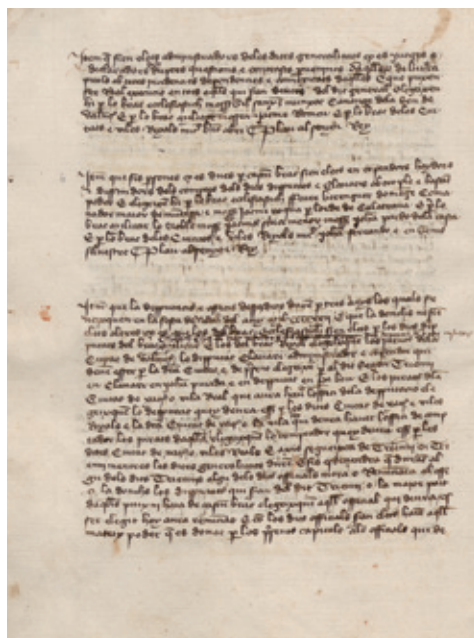

La Casa de la Diputació del General i la Casa de la Ciutat
en el plànol de la ciutat de València de Tomàs Vicent Tosca de 1704.

nomenats en representació dels tres braços (reial, militar i eclesiàstic), conformaren la primitiva Diputació del General, que en el seu origen no era sinó una comissió permanent (és a dir, una diputació) de Les Corts. El càrrec de diputat durava un any (encara que posteriorment es prolongà durant tot el període de recaptació del donatiu) i al principi el nombre de diputats era variable, fins que acabaren essent dos per cada braç. A poc a poc, apareixerien nous oficials, com els clavaris, comptadors o administradors.

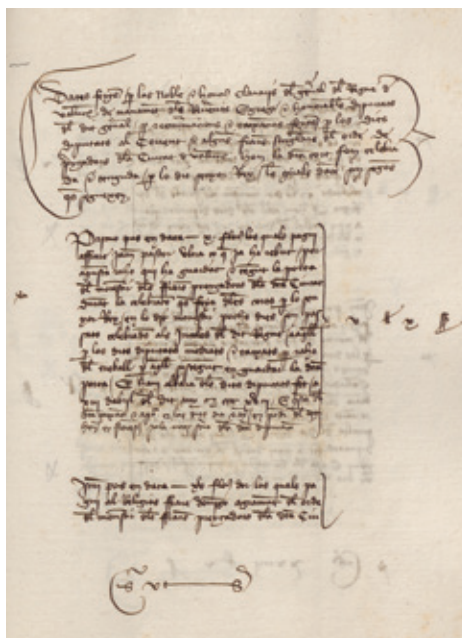
Inicialment la Generalitat va ser una institució inorgànica, de manera que després de recaptar el donatiu desapareixia. Des d'un principi, però, va tindre uns trets diferenciadors que la singularitzaven. Quan el rei sol·licitava un subsidi a Les Corts, aquestes no sols negociaven amb el monarca la quantia del donatiu, sinó que es reservaven també la recaptació i administració dels impostos ordenats per a reunir la suma acordada, igual que passava a Borgonya i als Països Baixos, però al contrari del que succeïa a França i a Castella, on el sobirà es reservava la gestió de l'impost. El pactisme característic dels estats de la Corona d'Aragó i la mateixa existència d'una institució representativa del Regne, i autònoma respecte dels oficials reials, no era, doncs, una peculiaritat exclusiva seua, sinó que existí també en altres països d'Europa occidental.

La funció principal de la nova institució era recaptar les "generalitats", una sèrie d'impostos indirectes sobre l'entrada i l'eixida de mercaderies del Regne de

1418, març 22. València

Aprovació dels capítols del donatiu ofertat al rei en les Corts de 1417-1418 en els quals la Generalitat es consolida com a institució permanent i s'acordà que els càrrecs es renovarien cada tres anys, en el "Libre de diverses ordinacions fetes per los diputats del General del regne de València". Arxiu del Regne de València. Generalitat, llibre 2963, f. 2v.

1418, octubre 26. València

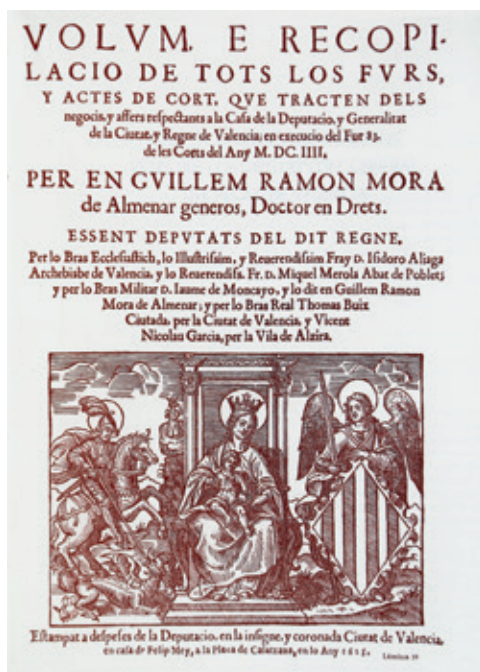
Pagament de les despeses causades per la reunió de les Corts Valencianes de 1418 en el convent de Dominics de València. Arxiu del Regne de València. Generalitat, llibre 683, f. 174r.

València o sobre la compra d'aquestes i el consum interior. El principal d'aquests impostos era el "tall del drap", que afectava els productes tèxtils, però hi havia molts més productes gravats.

Però no va ser fins a Les Corts de 1417-1418, que va convocar Alfons el Magnànim, que la Generalitat Valenciana es consolidà com una institució permanent, que es va desenvolupar plenament i funcionà de manera continuada. Abans, en Les Corts de 1401-1407, la Generalitat havia consolidat la seua estructura administrativa, que descansava fonamentalment en els sis diputats (dos per cada braç), que eren els màxims responsables de l'administració del donatiu, i els dotze oficials: tres clavaris, tres administradors i sis comptadors. En Les Corts de 1417-1418, els estaments valencians oferiren al rei un donatiu de 189.000 florins, i el 22 de març de 1418, al convent de Sant Doménec, aprovaren els capítols per a recaptar-lo. Hi trobem la novetat que, en el capítol sisé, es limitava l'exercici dels diputats a tres anys, i s'autoritzava els diputats dels braços militar i eclesiàstic a elegir els seus successors en el càrrec, mentre que els del braç reial serien nomenats per les ciutats i les viles reials. Aquesta primera Generalitat la constituïen els diputats Hug de Llupià, bisbe de Valèn-

[ca. 1585].
Recull legislatiu de la Generalitat Valenciana
entre 1418 i 1585.
Biblioteca Històrica de la Universitat de
València, manuscrit 217.

Guillem Ramon Mora d'Almenar (1572-1635).
*Volum e recopilació de tots los furs y actes de cort
que tracten dels negocis y afers respectants a la
Casa de la Deputació y Generalitat de la Ciutat y
Regne de València*, 1625.

cia; Romeu de Corbera, mestre de l'orde de Montesa; Alfons d'Aragó, duc de Gandia; Lluís Carbonell, cavaller; Bernat Joan, ciutadà de València, i Bernat Costejà, veí d'Alzira.

A la consolidació d'aquesta també contribuï l'emissió de deute públic en forma de venda de censals, el primer deute sobirà o estatal a Europa, els interessos del qual es pagaven amb els ingressos fiscals que va recaptar la institució, coneguts com les "generalitats", que esdevingueren així permanents i regulars.

Tot plegat, les noves institucions, les guerres, la fiscalitat i les finances, i molt especialment el deute públic, estan en l'origen de la forma que adoptaria la construcció de l'Estat als territoris de la Corona d'Aragó, inclòs el Regne de València, caracteritzada per un equilibri de poder superior entre el rei i el Regne i per la participació de la representació política d'aquest, a través de la Generalitat, en l'administració fiscal i financera de l'Estat. Amb el temps, la Generalitat assumiria també funcions polítiques, encara que hagué de compartir la representació del Regne amb altres comissions o "diputacions", cosa que provocà alguns conflictes. En primer lloc, tenim els Elets dels Tres Estaments, un per cada un dels tres estaments

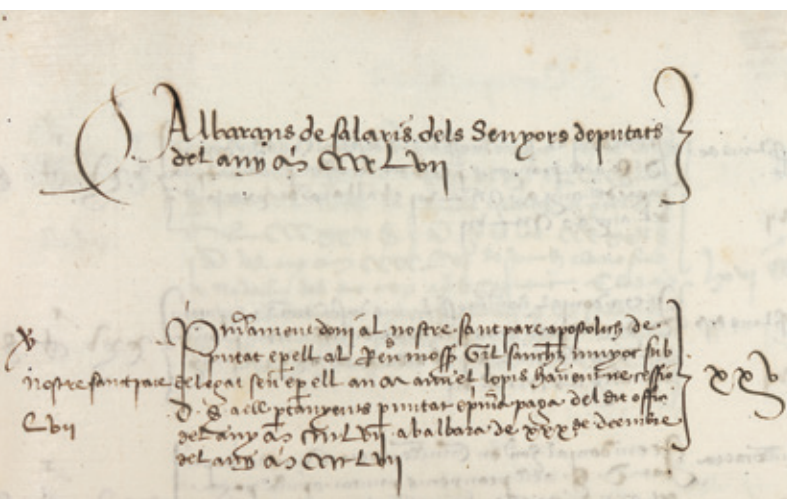
Il·lustració al·legòrica dels tres braços de la Generalitat, pintada en 1511 per Jerònim Sanchis, prevere de la Seu de València. En el llibre de matrícula de nobles, cavallers i generosos del regne de València, 1511-1700. Arxiu del Regne de València. Reial Cancelleria, llibre 695.

1585-1700. València
Llibre de matrícula del bras eclesiàstic.
Arxiu Històric de la Comunitat Valenciana.
Generalitat, llibre 1.

o braços de Les Corts. A diferència d'Aragó i Catalunya, hi havia una representació dels braços, els “elets”, per a resoldre les qüestions polítiques i de govern durant els interregnes de Les Corts. En Les Corts de 1585, s'acordà que els diputats haurien de lliurar cada any 300 lliures al síndic dels tres estaments per a la defensa dels contrafurs. En segon lloc, trobem juntes o comissions específiques, com la Junta d'Electes de la Lleua, en vigor en el segle XVI. Originalment componien la Junta de Defensa de la Costa, creada en Les Corts de 1552, 18 persones, sis per cada estament, encara que el nombre canvià al llarg del temps; les seues funcions estaven relacionades amb la defensa de la costa del Regne. En darrer lloc, en Les Corts de 1645 es creà la Junta de Contrafurs, que la designaven els tres braços i la conformaven 18 persones, sis per cada estament, que s'encarregava d'estudiar els conflictes forals amb el virrei i les institucions de la Corona.

Els oficials de la Generalitat es repartien proporcionalment entre els tres braços (eclesiàstic, militar i reial). En primer lloc, tenim els sis diputats, dos per cada braç, que tenien la màxima autoritat sobre la seua gestió. Eren els encarregats de nomenar els oficis de la Casa de la Diputació, establir els salaris, aprovar

1457, desembre 30. València

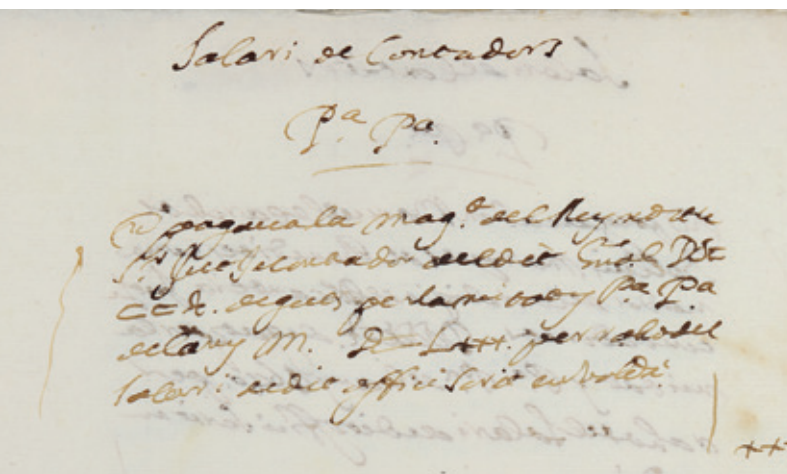
La Diputació del General paga el salari a Alfons de Borja, Papa Calixt III, diputat pel braç eclesiàstic com a bisbe de València.

Arxiu del Regne de València.

Generalitat, llibre 716.

Llibre de claveria de 1457.

“Primerament doní al nostre Sant Pare Apostòlich, deputat, e per ell al reverent mossén Gil Sánchez Munyós, subdelegat seu, e per ell a-n Manuel Lopis, havent-ne cessió, D sous a ell pertanyents per mitat e primera paga de dit offici del any MCCCCLVII, ab albarà de XXX de deembre del any MCCCCLVII”.

1680. València

La Generalitat paga el salari al rei Carles II, comptador pel braç eclesiàstic com administrador de l'Orde de Montesa.

Arxiu del Regne de València.

Generalitat, llibre 1024.

Llibre de claveria de 1680.

“Item pagau a la Magestat del Rey Nostre Senyor, jutje contador del dit General, DCCCC sous deguts per la mitat y primera paga de l'any MDCLXXX per rahó del salari de dit offici. Escrit en València”.

les operacions econòmiques i financeres, arrendar els tributs, ordenar la inspecció de les taules i jutjar i resoldre, en última instància, les causes i els dubtes que sorgien. Després, trobem els tres clavaris, que s'encarregaven de la gestió de les finances, encara que des del segle XV i en la pràctica el “clavari rebedor de les pecúnies del general” era el de l'estament reial. De comptadors, n'hi havien sis, i tenien una funció fiscalitzadora, la d'examinar la comptabilitat dels clavaris. En darrer lloc, tenim els tres administradors, que eren els qui tenien la potestat jurisdiccional de la Generalitat, ja que podien jutjar i decidir sobre totes les qüestions relacionades amb el cobrament dels drets del general. A més, nomenaven subdelegats a les ciutats i a les viles dels quarters. Per això, els administradors jutjaven en primera instància el quarter de la ciutat de València i, en segona instància, la resta dels quarters.

Jules Ainaud (1837-1900). Vista de la Audiència, antic Palau de la Generalitat, en 1870, feta deu anys després de derrocar la Casa de la Ciutat. Fotografia comercialitzada per Jean Laurent. Ministerio de Cultura y Deporte, Instituto del Patrimonio Cultural de España, Archivo fotográfico Ruiz Vernacci, V.N. 17791.

Com hem dit, en Les Corts de 1417-1418 s'acordà que els diputats elegirien cada tres anys els oficials que els succeïrien en el càrrec, independentment de Les Corts. La forma d'elecció varià al llarg del temps i segons els estaments. Per una altra part, com que l'elecció dels càrrecs municipals es feia en la Pasqua de Pentecosta, també s'elegien aquest dia els oficials del braç reial, mentre que la dels oficials del braç militar i eclesiàstic es feia el dia de Nadal.

Dels sis oficials del braç reial, a la ciutat de València li corresponia elegir-ne quatre oficials, mentre que els altres dos, un diputat i un comptador, eren elegits segons un "boixart" o torn entre les altres ciutats i viles reials del Regne. Des del 1424, Alfons el Magnànim va establir que quatre jurats elegirien els quatre oficials de la ciutat de València. Mentre que el 1457 s'acordà que els oficis els ocuparien directament els quatre jurats de la ciutat de València electes en l'any d'eleccions a diputats: el jurat en cap per a diputat, el segon per a clavari, el tercer per a comptador i el quart per a administrador. En les dues darreres dècades del segle XV, sorgiren nombrosos conflictes per l'elecció dels oficials de la Generalitat, sobretot pels dos de les ciutats i viles reials del Regne i pels oficials del braç militar, cosa que obligà Ferran II a intervenir, el 1487, en l'elecció corresponent dels oficials de la Generalitat. Després de vint-i-tres anys, en les Corts de Montsó de 1510, el mateix

L'Audiència i el carrer de Cavallers des de la plaça de la 'Mare de Déu'. Vista estereoscòpica feta per algun aficionat, [ca 1900].
Col·lecció Javier Sánchez Portas

"Valencia. Plaza de la Virgen y Palacio de la Audiencia". Madrid : Castañeira, Álvarez y Levenfeld, [entre 1915 i 1920].
Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

monarca va establir un nou "boixart" o torn per a l'elecció d'aquests dos oficials. El torn es va incrementar posteriorment per la creació de noves viles reials en els segles XVI i XVII.

L'estrenu o coratjós braç militar començà fent les eleccions per cooptació. A partir del 1419, però, es canvià per una fórmula mixta de cooptació i elecció. Els diputats del braç militar feien una proposta de 8 nobles (per a elegir un diputat i un comptador) i 8 cavallers i generosos (per a elegir un diputat), que s'ampliava a dotze persones en el cas de la resta d'oficials que eren cavallers i generosos (comptador, clavari i administrador), i entre aquests es feia l'elecció mitjançant sorteig de redolins. Com hem dit, aquest tipus d'elecció provocà nombrosos conflictes entre les diferents faccions nobiliàries i Ferran II, en les Corts de Montsó de 1510, manà que es fera per insaculació. En dues bosses o sacs, d'ací el nom d'insaculació, es ficaven en una els noms de 43 nobles i en l'altra els de 62 cavallers i generosos. Cada cinc anys es nomenava una comissió de 8 "elets examinadors", 4 nobles i 4 cavallers, que renovava les baixes de les bosses i feia una proposta que sempre doblava el nombre de baixes. Aquesta proposta s'enviava al monarca, que n'elegia la meitat, i aquests s'inclouïen en les bosses corresponents.

L'estament eclesiàstic es limitava a “vots i veus certes”, és a dir, que representava càrrecs i institucions eclesiàstiques, no persones concretes. En un principi, el braç el componien 14 veus, que posteriorment arribaren a ser-ne un total de 19. L'elecció es feia per cooptació fins a les Corts de Montsó de 1585, que acordaren l'elecció per insaculació. Hi havia, però, una sèrie de normes que calia tindre en compte, com que no podien coincidir l'arquebisbe de València i el Mestre de Montesa, o dos bisbes, o dos abats, etc.

Cal tindre en compte que molts oficials nomenaven un substitut o procurador a la ciutat de València, ja que pel càrrec que tenien o per la llunyania no podien exercir personalment les seues funcions en la Generalitat.

A més, trobem una sèrie d'oficials subalterns i oficis que depenien de la Generalitat, que s'encarregaven de la recaptació dels tributs i de la gestió de les diferents funcions que aquesta exercia. Eren l'escrivà (que l'ajudaven els escriptors), l'assessor, el síndic i els porters. La burocràcia s'incrementà amb el pas del temps a causa de l'especialització i de les noves competències que assumiria la Generalitat.

2. LA FISCALITAT I ELS QUARTERS

Com hem dit, les funcions principals de la Generalitat eren fiscals i financeres. En la segona meitat del segle XIV, el Regne de València, per tal de fer front a les necessitats econòmiques de la guerra contra Castella, establí una nova fiscalitat per a pagar els donatius que aprovaren Les Corts, que s'encarregava de cobrar la Diputació del General. Aquests impostos, les “generalitats”, gravaven el consum, la producció artesanal i la importació de productes determinats i el tret principal n'és que eren uns impostos universals que pagava tothom. Durant els primers anys, la nova fiscalitat va conviure amb el compartiment, la manera tradicional de pagar l'oferta de Les Corts.

Durant l'època medieval, trobem el dret general o del margalló, que consistia en el pagament d'un sou per lliura i reunia el de mercaderies, el del tall del drap (sobre les robes) i el dret del real de la sal, que suposava un real per casa (suprimit el 1586). A partir del segle XVI, s'hi van afegir altres impostos, com el de la seda (creat el 1547 per a la custòdia del Regne i la defensa de la costa).

En el segle XVII, en Les Corts de 1604, es crearen nous impostos, com el de galeres, per a bastir i mantindre quatre galeres i per a la defensa de la costa. Aquest reunia un total de dèssset productes (naip, sal, llavor, capell, arròs, arròs roig, pansa, vi, aiguardent, sabata i tapí, grana, llana, seda, neu, barret, seda forastera, passamans d'or i argent). Sobre aquests productes (entre els quals tornen a trobar-se la sal i la seda) s'imposaren tarifes concretes en cada cas i es coneixien com a drets

nous. En la resta de mercaderies del dret general antic, o drets vells, que no hi estaven incloses es va duplicar la tarifa; l'import s'afegiria també al dret de galeres.

Generalment, la recaptació s'arrendava mitjançant les subhastes corresponents, les quals es feien a la llotja. Quan no es trobava arrendador, aleshores feia el cobrament dels impostos directament la Generalitat mateixa.

Per a la recaptació dels impostos, es dividí el territori del Regne en quarters. Hi havia dos quarters generals: el de Tramuntana o Llevant i el de Ponent o Migjorn, separats pel riu Xúquer, per al cap dels quals es nomenava un sobrecol·lidor. Dins de cada quarter general hi havia quarters més xicotets al voltant de les ciutats i les viles més importants del Regne. El nombre total de quarters va oscil·lar entre els 24 i els 32. En cada un d'aquests, el sobrecol·lidor nomenava un col·lector o subdelegat, que s'encarregava de recaptar els impostos o de cobrar els diners de l'arrendador, en cas d'estar arrendat.

Com que les rendes de la Generalitat no sempre eren suficients per a pagar les despeses ordinàries i extraordinàries de la monarquia, es va fer necessari recórrer a l'emissió de deute públic a través del carregament de censals, pels quals es pagaven, a principi del segle XVII, més de 36.000 lliures d'interessos.

3. EL PALAU DE LA GENERALITAT

El 1418, el mateix any que la Generalitat es consolidà com una institució permanent, els diputats començaren a plantejar-se la necessitat de tindre una seu pròpia. El 1421, llogaren al carrer de Cavallers dues sales d'un "alberch" del notari Jaume Desplà, escrivà de sala del Consell Municipal i arxiver de l'Arxiu del Reial. El 1422, es va comprar l'immoble sencer, que es va convertir en la seu de la Casa de la Diputació, on es va traslladar el mobiliari que tenia en la Confraria de Sant Jaume.

Posteriorment, compres i ampliacions successives acabaren configurant l'actual edifici del Palau de la Generalitat. La primera ampliació es produí el 1481, quan la institució comprà la casa a tocar que afrontava amb la plaça dels Pròixides (actual plaça de Manises). Fou el començament de les grans obres i la Generalitat acordà ampliar i reformar tot l'edifici i d'aquesta tasca s'encarregaren Francesc Martínez, Joan Ibarra, Pere Compte i Joan Corbera. L'edifici formava un bloc rectangular que donava al carrer de Cavallers i la plaça de Manises i fou aleshores quan es bastí la nova escrivania, l'arxiu, l'escala de pedra i la capella.

El 1511 es va dur a terme una gran renovació de l'edifici. Joan Corbera va fer una escala nova de pedra que substituïa l'anterior de Pere Compte, reformà la porta de la plaça de Manises i li donà la mateixa amplària que la del carrer Cavallers.

Armaris per a conservar la documentació en la Sala de l'Arxiu Nou, realitzats pel mestre fuster Gaspar Gregori entre 1579 i 1583, que són un dels millors exemples de l'ebanisteria valenciana de tots els temps. En aquests 52 armaris estigué l'arxiu de la Generalitat fins 1845. Fotografia de Mateo Gamón.

El 1513 i 1518, la Diputació comprà dues cases més, que ocupaven l'espai de la torre del palau. D'aquesta manera, es va conformar un solar que afrontava als carrers dels Ferros (que el separava de la Casa de la Ciutat) i Cavallers, la plaça de Manises i un atzucac, com es pot veure en el plànol de Tosca de 1704.

A partir d'aquesta data, els diputats decidiren fer noves reformes i dotar la Generalitat d'unes estances més dignes. Aquest és l'origen de la Sala Daurada, la Sala Nova i la torre del palau. Les obres començaren el 1517, restaren uns quants anys paralitzades després de la revolta de les Germanies i es reprengueren el 1533. Van començar les obres Joan Mançano i Joan Corbera, i entre els arquitectes i els fusters que hi intervingueren cal destacar el prevere Joan Baptista Corbera, fill de l'anterior; Gaspar Gregori, i el fuster Ginés Linares i la seua família. El 1538, estava acabada la Sala Daurada, on destaca l'enteixinat que va realitzar el 1534 Ginés Linares. Les obres de la Sala Nova i la torre acabaren vers 1590 i cal destacar-hi l'enteixinat i la galeria que va realitzar Ginés Linares i els seus fills.

El 1591, els diputats decidiren decorar la Sala Nova amb pintures murals dels representants dels tres braços, i encarregaren la direcció del treball a Joan de

“Grupo de asistentes al banquete celebrado el día 19 de diciembre de 1910 en el restaurante Miramar del Grao de Valencia, organizado por ‘Lo Rat Penat’ en honor de José Martínez Aloy, por haberse publicado su libro ‘La Casa de la Diputación.’

Personajes representados de izquierda a derecha. PRIMERA FILA: José María Manuel Cortina Pérez, Vicente Puchol Sarthou, Vicente Dualde Furió, José Sanchis Sivera, Teodoro Llorente Olivares, José Martínez Aloy, Roque Chabás Llorens, Leopoldo Trénor Palavicino, José Montesinos Checa y Francisco Martínez y Martínez.

SEGUNDA FILA: Teodoro Llorente Falcó, Vicente Salvá Cuñat, José Camaña Laymón, José María Burguera Peyró, Francisco Cantó Blasco, Luís Cebrián Mezquita, Vicente Calabuig y Carra, Buenaventura Guillem Engo, Manuel Alberola Serra, Vicente Izquierdo y Manuel Muñoz Barrachina. TERCERA FILA: José Clemente Lamuela, Francisco Almarche Vázquez, Honorio Romero Orozco, Luís Tramoyeres Blasco, José Caruana Reig (barón de San Petrillo), José María Bernal y Peris, José Rodrigo Pertegás, Julio Cebrián Mezquita, Federico Doménech, Carlos Hernández Lázaro, Vicente Clavel, Jacinto María Mustieles y Perales, Francisco Ferrando Asensio, Enrique Gomá, Antonio López, Ramón Martínez, Federico Ferrandis Terán, José Alberola Serra y Pascual Testor.”

Fotografía publicada en Antonio Igual Úbeda (1956): *Historiografía del arte valenciano, Cuadernos de Arte*, 15. València, Institució Alfons el Magnànim, 231 p. Làmina XIV.

Sarinyena. Aquest, amb l'ajut de tres col·laboradors, va pintar el braç reial, Vicent Requena pintà l'estament eclesiàstic i Francesc Pozzo, l'estament militar. Posteriorment, el 1607, Joan de Sarinyena pintà el retaule actual de la capella.

D'aquesta manera, a principi del segle XVII, el Palau de la Generalitat presentava una fesomia semblant a l'actual. Aquest segle, es bastí una sagristia per a la capella, el 1656 s'edificà una nova portalada al carrer Cavallers, i el 1690 se substituï la portalada gòtica de la plaça de Manises per una semblant a l'anterior. El 1750, s'hi traslladà la Reial Audiència de València, reconvertida des del 1834 en Audiència Provincial, fins que el 1923 s'instal·là a l'edifici de la Duana.

El 1923, la Diputació Provincial es traslladà del Palau del Temple al de la Generalitat. Entre 1941 i 1953, es va fer la darrera ampliació i reforma de

l'edifici, amb la construcció de la nova torre de ponent que li donaria la fesomia actual. Finalment, el 1982 s'hi instal·là la seu de la Presidència de la Generalitat Valenciana.

4. DE LA SUPRESSIÓ DE LA GENERALITAT A LA RECUPERACIÓ CONTEMPORÀNIA

La Generalitat, com la resta de les institucions del Regne de València, es va abolir després del decret de Nova Planta, que va promulgar Felip V el 29 de juny de 1707, en el marc de la guerra de Successió, que substituïa l'ordenament foral per les lleis i les institucions castelleses, amb una visió de l'Estat i del poder de la monarquia més centralista i absolutista.

La Generalitat no es podia suprimir, ja que calia tindre en compte els creditors del deute públic, la majoria dels quals eren eclesiàstics, que reclamaven les seues pensions. En primer lloc, van substituir als diputats austriacistes altres afins al nou monarca i se suprimiren els oficis de comptador, clavari i administrador. El superintendent es va fer càrrec de les rendes de la Generalitat, que es van agregar a la Hisenda Reial, encara que sempre conformaren una caixa independent. Posteriorment, van substituir als diputats, primer, uns administradors i, després, la titularitat passà al superintendent, ajudat per uns coadministradors. La Generalitat es convertí, així, en una simple comptadoria de la Intendència.

La part més important de les “generalitats” la va suprimir l'intendent Merge-lina el 1718. Les tres que restaren, el real de la sal, els naips i la neu, es van agregar a la contribució de l'equivalent el 1727 i es cobraren conjuntament amb aquesta fins el Reial decret de 30 de maig de 1817, que aprovà el primer pressupost de l'Estat. El ministre d'Hisenda Martín de Garay el va preparar i en l'article 8 es manava que totes les rendes provincials i les agregades, a més de “las equivalentes de estas mismas que se hallan establecidas en Aragón, Cataluña, Valencia y Mallorca” es refongueren en una sola contribució i restaren abolides per sempre.

En els segles XIX i XX, l'antiga Generalitat esdevingué objecte, primer, d'evocació nostàlgica per part dels erudits i escriptors de la Renaixença i, més tard, de reivindicació per part del valencianisme polític. Amb la transició democràtica i l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia el 1982, el nom de Generalitat passà a designar el conjunt de les institucions de l'autogovern valencià, des del Consell i Les Corts, fins a tot un seguit d'institucions consultives i normatives.

L'ORIGEN DE L'ESCUT DE LA GENERALITAT

L'emblema de la Generalitat Valenciana es constitueix amb l'heràldica del rei Pere el Cerimoniós, representativa de l'històric Regne de València, tal com es blasona a continuació:

***Escut:** Inclinat cap a la dreta, d'or, amb quatre pals de gules.*

***Timbre:** Elm de plata coronat; mantellet que en penja en atzur, amb una creu patent curvilínia i fixada amb punta aguada de plata, folrat de gules; per cimera, un drac naixent d'or, alat, linguat de gules i dentat de plata.*

DOGV – núm. 211, 1984 12 13.

Inicialment en l'època foral l'escut de la Generalitat Valenciana era el dels emblemes dels tres braços tradicionals –militar, eclesiàstic i reial– que constituïen, respectivament, els segells de les imatges de Sant Jordi, la Mare de Déu i l'Àngel Custodi.

UNA HISTÒRIA D'EXCEL·LÈNCIA ARTÍSTICA

Els administradors del Regne, els reis mateixos, així com els jurats de la ciutat de València, van buscar sempre els millors artistes per a la fabricació dels seus emblemes. El resultat que ací presentem és una col·lecció d'escuts petris que uneixen al seu valor simbòlic l'excel·lència artística.

1. Escut reial (Pere el Cerimoniós). Segle XIV. Anònim. Pedra blava, 112 x 66 x 28 cm. Museu de Belles Arts de València. Foto Carlos Martínez.

1. Escut reial (Pere el Cerimoniós). Segle XIV. Anònim. Pedra blava, 112 x 66 x 28 cm. Museu de Belles Arts de València. Entrada documentada al Museu el 1867 procedent de l'enderrocament de les muralles i de la porta de la *Sharea* de la ciutat de València.

2. Escut reial (Martí I). Inicialment el va dibuixar i policromar Marçal de Sax i el va llavorar el mestre Enric Alemany el 1393. El va renovar José Aíxa el 1914. Torres de Serrans. *Còpia escanejada reproduïda per control numèric automatitzat en materials sintètics de l'original a les Torres de Serrans de la ciutat de València.*

3. Escut reial (Alfons el Magnànim). Dibuix de “lo rat penat” del mestre Jaume Fillol. Escultura del taller de Francesc Baldomar, 1448. Torres de Quart de la ciutat de València. *Còpia escanejada reproduïda per control numèric automatitzat en materials sintètics de l'original a les Torres de Quart de la ciutat de València.*

4. Escut reial (Ferran el Catòlic). Taller de Pere Compte. Ca. 1489. Llotja de València. *Còpia escanejada reproduïda per control numèric automatitzat en materials sintètics de l'original a la Llotja de la ciutat de València.* La documentació d'arxiu assenyala que les mans o els peus i les orelles de “lo rat penat” seran de metall.

5. Clau de volta amb l'escut reial (Ferran el Catòlic) de la Llotja de València. Taller de Pere Compte. 1497-1498. *Còpia escanejada reproduïda per control numèric automatitzat en materials sintètics de l'original a la Llotja de la ciutat de València.*

6. Escut del Regne que flanqueja els escuts de la vila d'Ontinyent. Pedra calcària gra fi, dues peces. Casa de Les Corts i Casa del Consell, Ontinyent, segle XVI. *Còpia escanejada reproduïda per control numèric automatitzat en materials sintètics de l'original conservat al Maova (Museu Arqueològic d'Ontinyent i la Vall d'Albaida).*

7. Escut del Regne. Anònim. Pedra calcària. N'hi ha un altre de simètric de les mateixes característiques, probablement per a ser encarats. Es custodien al Museu de Belles Arts de València. Procedència no documentada. Segle XVI.

8. Escut del Regne. Anònim. Actualment en la façana del Museu de Belles Arts de València, procedeix de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles al carrer de les Barques. Segle XVI. *Còpia escanejada reproduïda per control numèric automatitzat en materials sintètics de l'original en la façana del Museu de Belles Arts de València.*

Fotos i còpies escuts Carlos Martínez.

I

2

3

4

5

6

7

8

EL PALAU VELL DE LA GENERALITAT

UNA VISITA GUIADA EN 12 PASSOS

1. L'EXTERIOR

El Palau Vell de la Generalitat, oblidant l'ampliació del segle XX, es conforma a l'exterior amb dos volums molt diferents. D'una banda, el corresponent a una casa senyorial valenciana medieval i, per una altra, el d'una poderosa torre de planta rectangular, cuidat disseny i notable caràcter simbòlic.

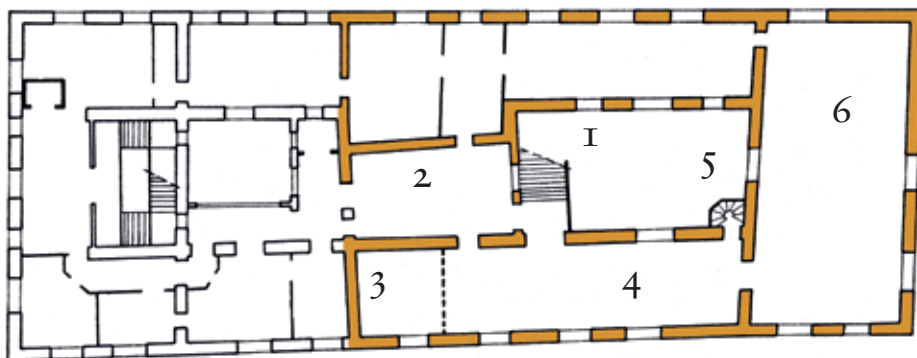
En la part corresponent a la casa senyorial, de baix a dalt, s'obrin les finestres corresponents al semisoterrani, entresòl o estudi, planta noble i andanes. Un fet peculiar és que la casa té entrada i façana tant pel carrer dels Cavallers com per la plaça de Manises. A la torre se succeeixen les obertures del semisoterrani, estudi (Saló Daurat), planta noble (Saló de Corts i tribuna), segona planta (Arxiu) i andanes. La torre es resol compositivament mitjançant una potent cornisa-balcó en la planta de les andanes i una balustrada amb boles i piràmides en la cornisa. En la planta noble va construir-se un balcó a la cantonada que dóna a la plaça de la Mare de Déu per al pas de les processons.

Particularment curiosa és l'evolució estilística de les obertures. Les finestres transiten des del tardogòtic de la finestra de la Sala Daurada, resolta a la manera de Pere Compte en la Llotja de Mercaders, fins al llenguatge plenament clàssic de les finestres de l'Arxiu. Les de major interès són les del Saló de Corts que es conjunquen en les tradicionals finestres medievals de *corbes*, o arquets, amb un marc amb motlura clàssica, i frontó amb venera. El model d'aquestes finestres va inspirar-se en la desapareguda casa senyorial dels comtes d'Oliva i de la dels Vich, però ací pren una major dimensió i prestància.

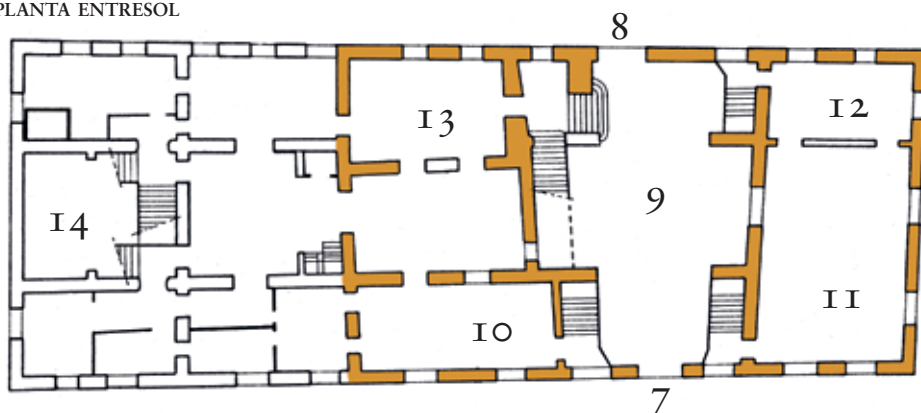
Façana oriental de la torrassa del Palau de la Generalitat.

Ortofoto del *Pla director del Palau de la Generalitat*; coordinador: José Manuel Montesinos.

PLANTA NOBLE

PLANTA ENTRESOL

Plànols esquemàtics de la planta noble i de la planta entresol del Palau de la Generalitat, segons Román Sánchez.

PLANTA NOBLE: 1 Escala d'honor, 2 Despatxos de Presidència, 3 Capella, 4 Sala de Reis, 5 Trompa i caragol, 6 Sala de Corts.

PLANTA ENTRESOL: 7 Entrada carrer de Cavallers, 8 Entrada plaça de Manises, 9 Pati principal, 10 Sales de l'Escrivania i de l'Arxiu, 11 Sala Daurada Gran, 12 Sala Daurada Xicoteta, 13 Sala Vella o Sala del Consell, 14 Ampliació del segle XX. De color taronja, el palau vell.

2. LA DISTRIBUCIÓ

Com ocorria a la casa senyorial valenciana, les dependències s'ordenen al voltant d'un pati obert. Al semisoterrani s'instal·len les dependències secundàries. A l'entresol, o *estudi*, hi ha quatre oficines importants: l'Escrivania, l'Arxiu, l'anomenada Sala Vella i la Sala Daurada. Per l'escala d'honor, pètria i al descobert, s'accedeix a la planta noble. En aquesta planta cal destacar la Capella, el Saló de Reis i el Saló de Corts. La resta de l'edifici està dedicat actualment a organismes del govern.

[Esquerra]: Escala d'honor.

[Dreta]: Arcs del pati principal, trompa i caragol ixent. Fotos: Mateo Gamón.

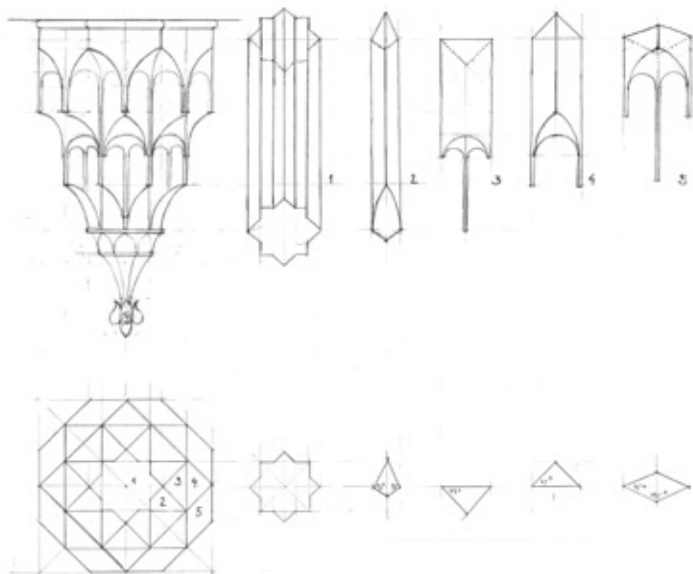
3. L'ESCALA D'HONOR

És una escala de volta de pedra, característica de les cases senyorials valencianes dels segles XV-XVI, la qual permet accedir a la planta noble. La volta és de traça cònica. Va ser construïda inicialment per Pere Compte el 1482. En ampliar l'edifici al començament del segle XVI la primera escala va ser venuda i substituïda per l'actual, que la va realitzar Joan Corbera el 1511.

4. LA TROMPA I EL CARAGOL

En arquitectura una trompa és una volta cònica que vola fora dels murs o els arcs, disposats en racó, que la suporten. En aquest cas permet que l'escala de caragol d'accés a la tribuna, arxiu i andanes siga totalment exterior al volum de la torrassa i de les sales. La trompa aguanta en el vol que té un caragol d'ull obert amb una càrrega aproximada de 12 tones.

Aquesta trompa és una obra de pedreria única en el seu tipus. La notícia documental és confusa. Pel que sembla la van construir el mestre picapedrer Pere Real i el mestre obrer Joan Navarro el 1535. N'hi va haver una altra en el desaparegut palau reial de València. Apareix descrita, sense cita expressa, en els tractats de Joseph Gelabert (1653) i Vicent Tosca (1794).

Reconstrucció hipotètica del raïm de mocàrabs de l'enteixinat núm. 30 de la Sala Daurada deduït a través de la finestra arqueològica oberta al paviment de la Sala de Corts, segons Arturo Zaragozá.

Enteixinat de la Sala Gran Daurada. Ortofoto del *Pla director del Palau de la Generalitat*; coordinador: José Manuel Montesinos.

5. LES SALES DE L'ESCRIVANIA I DE L'ARXIU

Aquestes sales, com el seu nom indica, van tindre la funció d'oficines i arxiu. Es van construir el 1481. El 1492 es va construir la portada d'entrada que dóna al pati amb arcs mixtilinis recollits per un arrabà. És obra dels mestres picapedrers Joan de Batea i Joan Batiste Corbera.

Es noten els excel·lents exemples dels dissenys geomètrics de la fusteria de les finestres. Aquests jocs geomètrics poden trobar-se, com un *divertimento*, per tot l'edifici en més de vint-i-quatre finestres, totes diferents. (en ocasions renovades). Amb freqüència segueixen models del tractadista renaixentista Sebastiano Serlio, encara que no hi falten les invencions. Els dissenys recorden les modernes xarxes modulares. També són de destacar els ferratges amb el senyal reial.

6. LA SALA DAURADA GRAN

Aquesta sala va tindre la funció de sala de reunions extraordinàries dels diputats. Actualment s'utilitza per a visites i recepcions de la presidència de la Generalitat.

Enteixinat de la Sala Daurada Xicoteta. Foto: Mateo Gamón.

El sostre és un impressionant cassetonat renaixentista amb cinc fileres de set cassetons quadrats en els quals s'inscriuen uns altres quadrats girats 45°. En els cassetons hi ha penjants amb rams o pinyes de mocàrabs de tradició constructiva morisca i motlures i detalls de decoració “a la romana” és a dir, tríglifs, grans de perles, oves, dards, caps de perfil, querubins, etc. És obra del mestre fuster Genís Llinares. Es va construir entre 1517 i 1538. La sala va ser daurada molt més tard.

En el fons s'obrin dues portades amb arcs mixtilinis, que comuniquen amb el Retret Daurat o sala daurada menuda.

Són notables els paviments de Manises, les fusteries de les finestres amb traçats geomètrics i els ferratges amb el senyal reial.

7. EL RETRET DAURAT O SALA DAURADA MENUDA

En realitat és el reservat o excusat de la Sala Gran Daurada. El sostre cassetonat és semblant al de la Sala Gran Daurada, però en aquest cas es resol amb un disseny de profunds cassetons octogonals combinats amb quadrats conforme a un

[Dalt] Escut de la Generalitat d'època foral.

[Esquerra] Portada de la Sala Vella o del Consell.

disseny divulgat pel tractadista Sebastiano Serlio. El va realitzar el mestre Genís Llinares i el seu fill Pere Llinares. Són notables els medallons de les cornises amb figures policromades. Va ser construïda entre 1517 i 1538.

8. LA SALA VELLA O SALA DEL CONSELL

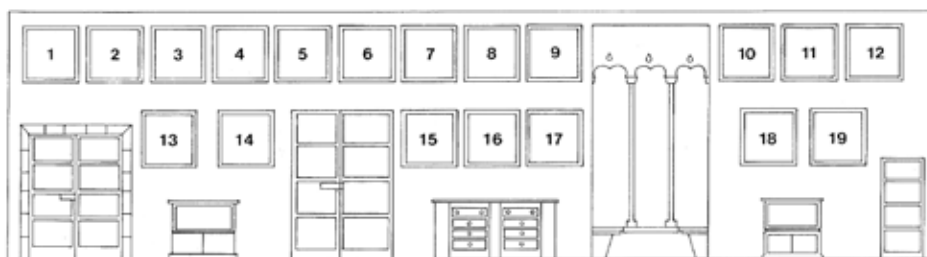
Va ser lloc de reunió dels diputats. Actualment és el lloc habitual de reunió del Consell de la Generalitat.

Interessant portada amb arcs mixtilinis, notable esviatge al interior i macles de motlures. La van realitzar amb pedra blanca d'Orxeta i Bellaguarda, per Joan Corbera i Jaume Vicent.

L'elegant cassetonat renaixentista, està policromat i ajustat a la irregularitat de la sala. El cassetonat i els batents de les finestres són obra dels fusters Joan Bas i Jordi Llobet el 1512.

9. L'ESCUT DE LA GENERALITAT

Inicialment, en època foral, l'escut de la Generalitat Valenciana era el dels emblemes dels tres braços tradicionals –militar, eclesiàstic i reial– constituïts, respectivament, pels segells de les imatges de Sant Jordi, la Mare de Déu i l'Àngel Custodi. Aquest emblema, llaurat en pedra sobre l'entrada a la planta noble, es repeteix amb diferents factures i materials per l'edifici.

1. Jaume I el Conqueridor	8. Martí l'Humà	14. Felip II
2. Pere III el Gran	9. Ferran d'Antequera	15. Felip III
3. Alfons III	10. Alfons V el Magnànim	16. Felip IV
4. Jaume II	11. Joan II	17. Carles II
5. Alfons IV	12. Ferran el Catòlic	18. Felip V
6. Pere IV el Cerimoniós	13. Carles I	19. Ferran VI
7. Joan I		

10. LA CAPELLA

Està situada al costat de l'entrada de la Sala de Reis i forma part del mateix de la qual forma part. Queda separada de la resta només per un cortinatge i una reixa de ferro. La Capella era un element imprescindible a les cases nobles i als palaus de l'època. La construcció original va ser realitzada a partir de 1514. Encara que no queda res d'aquella construcció la coneixem per notícies d'arxiu. Va ser una de la primera mostres del renaixement a València. L'actual retaule va ser pintat per Joan Sarinyena. Representa les tres insígnies dels braços forals, la Mare de Déu, Sant Jordi i l'Àngel Custodi. La Trinitat culmina el retaule. En la predel·la pot veure's una elogiada "adoració dels pastors".

11. LA SALA DE REIS

La sala s'anomena així per la sèrie de retrats, majoritàriament imaginaris, dels reis que van governar el Regne de València. Estan disposats amb l'ordinal particular del Regne. La sèrie es va iniciar al segle XVII i procedeix del Palau Reial. L'estança està construïda sobre la crugia de bigues del vestíbul i sobre l'escripcia amb quatre grans finestres d'arquets de tres columnes que s'obren al carrer dels Cavallers. Aquesta sala va ser molt renovada en el segle XIX.

[Dalt] Disposició dels retrats dels reis a la Sala de Reis. Dibuix Román Sánchez.

[Dreta] Retaule de la capella. Foto Mateo Gamón.

12. LA SALA NOVA O DE LES CORTS

Aquesta sala és, sens dubte, la peça de major interès de l'edifici, 12 x 22 vares valencianes (10,87 x 19,93 metres). L'interior ocupa tota la dimensió de la torrassa. La seua funció, diversa amb el temps, ha tingut sempre un caràcter altament simbòlic. Té dues peces de singular valor. El sostre cassetonat amb la tribuna o galeria, i les pintures dels murs en les quals es personifiquen els representants del Regne, organitzats per estaments o braços, disposats a manera d'una sessió de les corts. Presideix la sala la pintura d'una *sitiada* dels diputats electes de la Generalitat. Aquests assumien la representació del Regne i es reunien en l'interval entre una sessió de Corts i la següent. En l'altre extrem, en l'eix de la sala, se situa la l'al·legoria de la justícia. Ha de fer-se notar que una sessió d'aquestes característiques no es va produir mai en aquesta sala. També ha d'assenyalar-se que una representació de les institucions del Regne com aquesta no té paral·lels.

El sostre cassetonat segueix el mateix esquema que la Sala Daurada –en aquest cas amb la fusta en el color natural o lleument tintada– i incorpora una galeria, o tribuna, a la qual s'accedeix des del Saló de Reis pel caragol volat sobre el pati. Les gegantesques mènsules foliades, els arcs de la tribuna sostinguts en balustres, les minucioses talles amb motius mitològics, bíblics, o referents a la institució, conformen un notable conjunt escultòric. Els quaranta-sis panells, amb un complex programa iconogràfic de difícil lectura, representen escenes en les quals s'assemblen mostrar la lluita heroica entre el vici i la virtut. El fet que en cadascun dels costats estiguen presidits pels emblemes de la Generalitat per ventura indicaria una proposta d'acció política basada en la virtut i en la justícia.

Els diputats van tornar a encarregar al mestre Genís Llinares (1540) el cassetonat de la sala i quan va morir el van continuar els seus fills Pere i Martí. Ja el 1566 la va concloure el mestre fuster Gaspar Gregori. Aquest últim també conclouria la torre recolzant-se en un vocabulari plenament clàssic.

En 1591, els diputats van encarregar a Joan Sarinyena que estudiara la tècnica idònia per a pintar els murs de la sala ajudat d'altres pintors. Sarinyena va iniciar la seua obra en el mur que recau al carrer Batllia, on va representar sis diputats, dos per cada estament, assistits pels tres clavaris i dos síndics, sota els emblemes de la Generalitat, executats amb gran realisme.

Vicent Requena va pintar l'estament eclesiàstic, asseguts cadascun sobre el seu setial, amb la indumentària pròpia del seu càrrec; mitres, bàculs, o creus d'ordres militars, sota la mirada atenta de la Mare de Déu, símbol del seu estament.

En el mur que dona a la Plaça de la Mare de Déu, l'italià Francesco Pozzo va pintar els representants del braç militar. La cara dels militars va haver de ser reto-

Testera de la Sala de Corts amb la representació dels diputats, clavaris i síndics.
El sòcol de taulellets representa els emblemes de la Generalitat. Ortofoto del *Pla director del Palau de la Generalitat*; coordinador: José Manuel Montesinos.

cada perquè a ells no els va semblar bé que el seu port no reflectira les característiques dels regnes d'Espanya sinó que transmetia una imatge italianitzant. El pintor hagué d'anar a retratar al natural els representats a les seues cases. També va pintar l'al·legoria de la justícia situada en l'eix de la sala.

Sarinyena va pintar al costat de l'entrada el quadre dels jurats de la (insigne) ciutat de València; l'administrador, el comptador, el clavari i el diputat, abillats amb les espectaculars gramalles roges, pròpies del càrrec.

I, finalment, Vicent Mestre es va encarregar de plasmar, acarats amb dels de València, els representants de les ciutats i viles reials de primera categoria. Lluís Mata va fer el mateix en les cantonades amb les ciutats de segona categoria.

A la Sala Nova hi ha també un notable sòcol de taulells, fets a partir de 1558, seguint la moda de Sevilla i Talavera. Està format per una combinació de blancs, blaus, grocs i ocre. Pel que sembla, en alguns dibuixos va participar Joan de Joanes. Aquest tipus de sòcol va ser el primer a col·locar-se a la ciutat i després es va anar estenent per esglésies i palaus. Ha de ressenyar-se igualment la portada de la sala. La van fer amb costosos jaspis de Tortosa el 1584, els marbristes Joan Marià i Baptista April, pel que sembla amb dissenys previs de Sarinyena.

[Dalt] La Sala de Corts vista des de la tribuna. Foto: Mateo Gamón.

[Esquerra] Frontals nord i sud de la Sala de Corts.

A la esquerra, imatges del braç reial, viles; portada de jaspis amb els emblemes de la Generalitat, braç reial (ciutat de València) i braç eclesiàstic. A la dreta, braç militar, braç reial (ciutats i viles). Ortofoto del *Pla director del Palau de la Generalitat*; coordinador: José Manuel Montesinos.

[De dalt a baix]

Òbol de plata d'Arse, ca. 300 aC

Ral de plata de Martí l'Humà

Quàdruple ral de plata de Felip I (1594)

Dinar d'Ali b. Yusuf, Dénia, ca. 1105 (498 H)

Ducat d'or de Ferran II, de bust

Ral o duhuité (18 diners) de plata de l'Arxiduc Carles (1707)

LES SEQUES VALENCIANES

LA COL·LECCIÓ DE VIDAL VALLE ORTÍ

LES PRIMERES ENCUNYACIONS: IBERS, ROMANS, VISIGOTS I MUSULMANS

En terres valencianes, van ser els ibers d'Arse (Sagunt) els primers pobladors nadius de la península Ibèrica que van encunyar moneda, cap al 350 a. de C., creant un nou instrument de valoració i pagament que, a més, permetia atresorar riquesa. Durant la segona Guerra Púnica (218-202 a. de C.) es va incorporar la ciutat ibèrica de Saitabi, i durant el segle II a. de C. ho van fer Kili, Keli i la colònia romana de Valentia. Al començament de l'Imperi Romà el municipi de Saguntum (Sagunt) i la colònia d'Ilici (Elx) es van acollir al privilegi d'encunyar moneda de bronze, una pràctica que es va estendre fins al regnat de Tiberi (14-37 d. de C.). En època visigoda es va a tornar a encunyar moneda en les nostres terres, i foren les primeres emissions d'or valencianes; les seques estigueren en Saguntum, Valentia i en Aorariola (Oriola).

La introducció de l'islam en el segle VIII va portar aparellada nous models que durant més de cinc segles van incloure de nou l'ús de monedes d'or, plata i bronze, caracteritzades per l'absència d'imatges i recognoscibles pels seus dissenys invariablement epigràfics. Durant aquesta època es van encunyar monedes a Dénia, Xàtiva, València i Alponet.

EL REGNE DE VALÈNCIA: LA CREACIÓ D'UNA MONEDA PRÒPIA

Després de la conquesta cristiana de València per Jaume I, un dels primers actes que va dur a terme l'any 1247 va ser la creació d'una moneda pròpia per al nou Regne de València.

Aquestes primeres emissions es feren només en billó (un aliatge de coure i plata), amb valors d'un ral de València (conegut popularment com dinar i d'un gram de pes aproximat) i òbols o mitjos rals. No serà fins al regnat de Pere II de València quan apareix la Seca de València com a tal, i cap al 1369 comencen les encunyacions d'or de florins (moneda comuna a tota la Corona d'Aragó), la qual

Prensa de volant (M. Diderot i M. d'Alembert, Encyclopédie, París, 1784).

Museu de Prehistòria de València

Localització de les seques valencianes

[pàgina següent] Ral d'or de València (timbre) d'Alfons el Magnànim

continuarà encunyar-se a València pràcticament sense interrupció fins a finals del segle XV, sent un instrument eficaç de capitalització de riquesa i de comerç que va permetre obrir l'economia valenciana als fluxos del gran comerç internacional.

No serà fins a les acaballes del segle XIV quan la ciutat comence a encunyar plata. La nova moneda tindrà un valor de compte de díhuít diners (un sou i mig), pel que serà coneguda popularment com a dihuítè. Aquesta moneda de plata, junt al diner, es mantindrà invariable, en quant als seus tipus, fins a la desaparició del Regne de València, en perdre els seus furs pel Decret de Nova Planta de Felip V.

Durant el regnat d'Alfons el Magnànim es durà a terme l'encunyació d'una nova espècie de moneda d'or, pròpia del Regne, el ral d'or de València, que va ser conegut popularment com a timbre per dur al seu anvers les armes reials. Aquesta moneda es va establir en 1426 com una estratègia per equilibrar el valor de canvi amb la moneda de plata, que estava ocasionant la sortida massiva de moneda d'or valenciana, ja que en les seques estrangeres es pagava millor el marc d'or. Sembla que no va tindre molta acceptació probablement degut al seu minusvalorament enfront del, l'internacionalment més reconegut, florí.

Aquestes monedes, que no porten l'any de fabricació a les llegendes, podem datar-les primerament perquè porten el nom del rei durant el regnat del qual foren emeses. Però també podem filar més prim, ja que en algunes d'elles apareixen gravades les marques heràldiques corresponents als tresorers generals i mestres de seca.

L'EDAT MODERNA: LA PUIXANÇA DEL TALLER DE VALÈNCIA

Durant el regnat de Ferran II el Catòlic es produirà l'abandó del patró florí, sent substituït pel ducat, d'origen venecià. Aquest canvi durà aparellats nous dissenys d'influències renaixentistes i una fabricació molt més acurada pel que fa a la qualitat dels gravats i del procés d'encunyació. Així mateix, durant aquest regnat i el de l'emperador Carles, l'arribada de metall de les Índies tindrà un reflex també a la moneda valenciana. Apareixeran tant els múltiples com els divisors d'or i de plata.

A cavall entre els dos regnats, es van dur a terme unes excepcionals emissions de moneda durant la Guerra de les Germanies. A les ciutats de Dénia i Sogorb,

ambdues en mans dels reialistes, davant la necessitat de pagar els reforços aportats per nobles castellans i l'absència de moneda, es van encunyar reals i dobles reals, els quals porten al revers les inicials de les ciutats on van ser emeses, una D per a Dénia i les lletres SO per a Sogorb, junt a una S, inicial del mestre de la seca i tresorer general Alfonso Sánchez.

Durant el regnat de Carles I, en 1544, apareixerà un nou valor i tipus de la moneda d'or, la corona, encunyant-se també dobles i quàdruples corones. Durant aquest llarg regnat, la qualitat artística i tècnica de les encunyacions anirà minvant a poc a poc, produint-se una dràstica baixada durant el regnat de Felip I de València, la qual serà ja una clara predecessora del que esdevindrà fins a la fi de la moneda valenciana. El disseny d'aquestes monedes presenta a l'anvers la creu de Jerusalem rodejada per quatre semicercles i al revers les armes de València en losange.

Durant els regnats següents trobarem l'aparició sistemàtica de la data d'encunyació a les monedes i la desaparició de les marques corresponents a mestres de seca i tresorers generals. Les encunyacions es duen a terme en grans quantitats, però el real, malgrat conservar el seu valor de díhuít diners, anirà minvant en el seu pes fins a perdre pràcticament més de la meitat de plata des de la seua creació. Pel que fa al billó, el diner, era una moneda menuda i poc vistosa, per a usos quotidians, que a poc a poc va anar perdent contingut de plata. L'encunyació d'or serà esporàdica i es podria qualificar quasi d'anecdòtica, encunyant-se escuts i mitjos escuts. L'art dels gravadors de la seca es converteix en un trist reflex del que va ser la moneda valenciana, amb retrats reials molt descuidats i senzills, sent també l'acabat de les peces molt deficient, amb cospells irregulars i mal encunyats. Durant el regnat de Carles II, en 1682, es produí a València el primer intent d'encunyació mecanitzada amb una premsa de molinet, que no va tindre continuïtat al no obtenir el resultat esperat.

DEL MODERN AL CONTEMPORANI: LA DESAPARICIÓ DE LA PRODUCCIÓ MONETÀRIA

Amb el Decret de Nova Planta i la pèrdua dels furs, els Borbons van imposar el sistema monetari castellà amb el propòsit d'unificar la moneda en tot el Regne. Això va suposar un canvi important, ja que els valencians degueren abandonar el seu tradicional sistema de moneda de compte (lliura, sou, diner) i assimilar un sistema castellà que era completament diferent.

La seca de València va perdre d'aquesta manera el seu estatus jurídic i part de la seua funció, ja que d'ara endavant només encunyarà ocasionalment al servei de l'estat central.

EXPOSICIONS

COORDINACIÓ GENERAL:

Presidència de la Generalitat

COORDINACIÓ:

Francesc Torres Faus, Arturo Zaragoza,

Edelmir Galdón i Everilda Ferriols

La memòria del regne

COORDINACIÓ I MUNTATGE:

Francesc Torres Faus i Everilda Ferriols

COL·LABOREN:

Arxiu del Regne de València; Arxiu Històric de la Comunitat Valenciana; Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu; Arxiu de la Seu de València; Universitat de València; Fundació Luís Giménez Lorente de la Universitat Politècnica de Valencia; Ministeri de Cultura i Esport i Javier Sánchez Portas

L'heràldica i la visita al «Palau Vell» de la Generalitat

ORGANITZACIÓ:

Arturo Zaragoza Catalán

COL·LABOREN:

Museu de Belles Arts de València, Mateo Gamón i Carlos Martínez

Les seques valencianes. La col·lecció de Vidal Valle Ortí

ORGANITZACIÓ:

Edelmir Galdón Casanoves

COL·LABOREN:

Hereus de Vidal Valle Ortí

SELECCIÓ DE PECES:

Pere Pau Ripollès Alegre (Universitat de València), coordinador del món antic i contemporani; Manuel Gozalbes (Museu de Prehistòria de València), coordinador del món antic; Juan Antonio Sendra Ibáñez, coordinador de l'època medieval i moderna; David Francés Vanó, coordinador de l'època musulmana

LLIBRET

EDITA:

Presidència de la Generalitat

La memòria del regne

TEXTOS:

Francesc Torres Faus i Antoni Furió Diego

FOTOGRAFIES:

Arxiu del Regne de València,
Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu,
Javier Sánchez Portas i Mateo Gamón

L'heràldica i la visita al «Palau Vell» de la Generalitat

TEXTOS:

Arturo Zaragoza Catalán

FOTOGRAFIES, ORTOFOTOS I DIBUIXOS:

Mateo Gamón, Carlos Martínez
i Arturo Zaragoza Catalán

Les seques valencianes. La col·lecció de Vidal Valle Ortí

TEXTOS:

Pere Pau Ripollès Alegre (Universitat de València), coordinador del món antic i contemporani; Manuel Gozalbes (Museu de Prehistòria de València), coordinador del món antic; Juan Antonio Sendra Ibáñez, coordinador de l'època medieval i moderna i David Francés Vanó, coordinador de l'època musulmana

DISSENY: Espirelius

IMPREMTA: Kolor Litógrafos S.L.

DL: V-3374-2018

1418
2018

GENERALITAT VALENCIANA
600 anys Tots a una veu

